

Bildas miljömateriäl

Bilda

Varsågod!

Det här materialet är till för dig som är ledare, anställd eller förtroendevald i Bilda. Vi har tagit fram det för att göra det enklare för oss tillsammans att arbeta för en hållbar utveckling.

Inledning

Studieförbundet Bilda är ett av Sveriges tio studieförbund. Vi vill frigöra människors engagemang och erbjuda frizoner för reflektion. Livstolkning i vid bemärkelse präglar allt vi gör. En stor del av vår verksamhet sker tillsammans med kyrkor, som i många fall också är våra medlemsorganisationer.

Vi lever i en tid då själva grundförutsättningarna för vårt samhälle och vårt sätt att leva sätts i fråga. De svar som dessa frågor kräver måste omsättas i handling i vardagen, för enskilda men också för organisationer, som Bilda. Det är i överensstämmelse med synsätt som vuxit fram i det internationella samarbetet, nämligen att arbetet med miljöfrågor, fattigdomsbekämpning, fred, demokrati och mänskliga rättigheter måste betraktas som en helhet.

Hos många människor finns idag en ökad medvetenhet om miljöhotens och klimatförändringarnas allvar och ett sökande efter sammanhang för fördjupning, reflektion och handling. Bilda vill möta detta behov.

Vår tids miljö- och klimathot är frågor som ingen kan ställa sig vid sidan av. För oss som studieförbund är det en trovärdighetsfråga att vara en del i strävan att skapa en hållbar utveckling och att detta sker genom vår verksamhet likväl som i vår egen organisation.

Med detta som utgångspunkt har vi en miljöpolicy. För att göra miljöpolicy mer konkret och användbar i det dagliga arbetet har vi gjort det här miljömateriallet, med verktyg för arbetet för en hållbar utveckling i förbundet.

Bildas miljöpolicy

Miljöpolicyen antogs av Bildas förbundsstyrelse den 18 mars 2008.

- Bilda strävar efter att öka medvetenheten om miljö- och utvecklingsfrågor och ska genom sin bildnings- och kulturverksamhet stimulera till förhållningssätt och handlingar som främjar hållbar utveckling.
- Bilda strävar efter att minska organisationens samlade miljöbelastning. Miljöhänsyn ska vägas in i alla beslut.
- Vid upphandling av varor och tjänster, genomförande av verksamhet och avfallshantering ska miljöhänsyn tas.
- Miljöpolicy och tillhörande miljöbok ska vara en integrerad del i Bildas personal- och ledarutvecklingsprogram.
- För förbundskansliet, varje region, varje förbundsgemensam arbetsgrupp, större projekt och arrangemang ska finnas en miljökontakt.
- Miljökontakten har ansvar för att sprida kunskap om miljöarbetet och inspirera anställda, ledare och förtroendevalda, samt att fånga upp och sprida goda idéer och exempel i organisationen.
- Förbundsstyrelsen och regionstyrelserna har ansvar för att kontinuerligt följa upp tillämpningen av miljöpolicyen.

Gemensamt handlande

Bilda har en vittomfattande verksamhet. Vi tror ändå att miljöfrågorna kan vara en integrerad del i allt vi gör. Genom att lyfta upp vår miljöpolicy i olika sammanhang kan vi successivt sprida ett engagemang i de här frågorna. Ett bra sätt är att se till att alla ledare och anställda får del av detta miljömaterial.

När vi planerar vår verksamhet kan miljöaspekten vara en del av produktionen av material, valet av färdssätt, val av lokaler, inköp av förbrukningsartiklar och sophantering med mera. Tillsammans kan vi steg för steg förvandla Bilda till en organisation som hushållar med resurser och praktiserar kretsloppstänkande.

Ett praktiskt hjälpmedel i detta arbete är checklistorna på följande sidor. De är exempel och kan enkelt anpassas också till andra sammanhang. De kan med fördel lyftas fram i början och slutet av ett projekt eller en gång per år på våra kontor.

Verktyg

Cirkeln och det lilla arrangemanget

En stor del av Bildas verksamhet sker i små grupper, med liten miljöbelastning. Samtidigt är alla dessa små grupper en nyckel för att skapa stort genomslag. Genom att ta upp miljöfrågorna vid första träffen så aktualiserar vi dem och gör dem till en naturlig del av vårt tänkande.

Checklista

- Vi har tagit del av Bildas miljöpolicy och är medvetna om Bildas strävan att bidra till en hållbar utveckling.
- Vi har övervägt möjligheten att använda digital kommunikation som ett komplement till fysiska möten.
- Vi undviker engångsartiklar och överflödiga förpackningar.
- Vi köper varor som är miljö- och rättvisemärkta.
- Vi är sparsamma med papper och kopierar allt dubbelsidigt.
- Vi källsorterar vårt skräp.
- Vi har rapporterat alla våra goda idéer i miljöarbetet till vår Bildakonsulent.

Projektet och det stora arrangemanget

I Bildas projekt och större arrangemang är det viktigt att arbeta systematiskt med miljöfrågorna. I dessa sammanhang finns också ofta någon eller några med ett särskilt engagemang för detta. Utnyttja det, men utan att lägga allt ansvar på en ensam person. Genom att ta in dessa perspektiv redan i planeringen så undviker vi dåligt samvete och stimulerar kreativitet och uppfinningsrikedom!

Checklista

Planering

- Vi har utsett en miljöansvarig.

- Vi har formulerat ett antal övergripande miljömål vi vill uppnå i samband med arrangemanget/projektet.
- Vi har en handlingsplan för vad som ska göras, vem som ansvarar för vad och när det ska vara klart.
- Vi tänker ställa miljökrav på samtliga leverantörer och andra kontakter i samband med arrangemanget/projektet.
- Vi informerar deltagare om våra åtgärder för att skapa ett ”grönt arrangemang/projekt” och uppmuntrar deltagarna att själva göra något som stärker den gröna profilen.
- Vi har ansökt om projektmedel för att kunna göra miljöförbättrande åtgärder för arrangemanget/projektet.
- Vi uppmuntrar aktivt medlemmar, deltagare och andra berörda att delta i vårt miljöarbete.

Resor och transporter

- Vi försöker att placera arrangemanget/projektet med hänsyn till möjligheten att utnyttja kollektivtrafik.
- Vi försöker att mötas så effektivt som möjligt inför, under och efter arrangemanget och utnyttjar digital teknik.

Inköp

- Vi försöker reducera förbrukning av varor så mycket som möjligt genom att om möjligt köpa begagnat, köpa varor med hög kvalitet och genom att använda varorna flera gånger.
  - Vi försöker att köpa varor märkta med erkänd miljömärkning.
-

- Vi försöker att undvika onödiga förpackningar och vi uppmanar leverantörer att själva ta hand om förpackningsmaterial.

Sopor

- Vi ser till att sopor kan källsorteras.
- Vi informerar deltagarna om var de ska kasta sina sopor.
- Vi ser i möjligaste mån till att vi kan återanvända material som används under arrangemanget.

Arbetsplatsen

För att Bilda ska vara trovärdigt i sitt miljöarbete är det viktigt att vi lever som vi lär. Vi är inte bara en organisation som tar initiativ till bildnings- och kulturverksamhet, utan arbetar också själva med miljöfrågorna och strävar efter hållbarhet i vårt eget agerande på våra arbetsplatser.

Checklista

Lokaler

- Vi har sett över kontorets energiförbrukning.
- Vi har valt miljömärkt el.

- Vi släcker lamporna i de rum vi inte använder.
- Vi har försäkrat oss om att städning och underhåll av lokalerna sker med miljömärkta underhålls- och rengöringsprodukter.
- Vi har många gröna växter på kontoret för att skapa en behaglig miljö.
- Vi väljer möbler, datorer och andra inventarier med bra miljöegenskaper.
- Vi lämnar möbler, datorer och andra inventarier till återanvändning eller återvinning.

Utrustning

- Vi har sett över all elektrisk utrustning och valt energisnåla alternativ.
- Vi stänger av all elektrisk utrustning och använder de energisparfunktioner som finns.
- Vi har kopiatorer och skrivare inställda på dubbelsidigt som förval.
- Vi försöker att arbeta digitalt och inte skriva ut papper i onödan.

Transporter

- Vi väger in miljöaspekten i tjänsteresor och väljer i första hand tåg om det är rimligt.
- Vi möts digitalt/på telefon när det går.
- Vi har fordon och förbeställer taxi som drivs med miljöbränsle.

Inköp

- Vi köper kontorsmaterial och annat förbrukningsmaterial som är miljömärkt/miljöanpassat.

- När vi producerar trycksaker anlitar vi i första hand miljömärkt tryckeri och använder miljömärkt papper.
- Vi köper eko- och rättvisemärkt frukt, mjölk, kaffe, thé och choklad.
- Vi försöker minimera förpackningar och emballage och undviker engångsförpackningar.
- Vi ställer miljökrav på våra leverantörer.

Sopor

- Vi ser till att sopor kan källsorteras.

Handlingsplan

- Vi har upprättat en arbetsplatspolicy och handlingsplan för vårt miljöarbete.

Handlingsplan

När vi granskat vår arbetsplats eller vårt arrangemang (exempelvis med hjälp av checklistorna) är det bra att göra en handlingsplan, så det vi vill åtgärda inte glöms bort och lämnas ogjort. Den kan innehålla följande:

- En beskrivning av vad som ska göras.
  - Namn eller funktion som ansvarar för att åtgärden genomförs.
  - Beskrivning av vilka resurser som krävs för att uppnå målet (pengar, personal, kunskap med mera).
  - Datum när det ska vara klart.
  - Planer för uppföljning och utvärdering.
-

Info miljömärkning

Svanen, Bra Miljöval, EU Ecolabel, Krav, EU:s märkning för ekologiskt jordbruk och MSC. Kravmärket finns på alla slags livsmedel, från djupfrysta hamburgare till kiwifruktar. Också en del närliggande produkter och verksamheter kan Kravmärkas, till exempel restauranger, textilier, fröer och odlad fisk.

Bra Miljöval

Svanen, Bra Miljöval och EU Ecolabel är seriösa och oberoende märken som täcker ett brett spektrum av varor och tjänster. Dessa märkningar har också en helhetssyn som omfattar olika typer av miljöaspekter, till exempel energianvändning/ klimatpåverkan, användning av miljöfarliga kemikalier, utsläpp till luft, vatten och mark, resursanvändning samt avfallshantering. De stora matvarukedjerna har sin egen märkning för ekologiska produkter.

För livsmedel och annat odlat finns Krav-märket. Marine Stewardship Council (MSC) är en internationell märkning för fisk- och skaldjurspanprodukter. EU:s märkning för ekologiskt jordbruk finns på förpackade ekologiska produkter som produceras inom EU. Märket är obligatoriskt. Märkningsymbolen byttes ut 2010 och den gamla märkningen kan före-

komma. Läs mer på Konsumentverkets hemsida konsumentverket.se
Det finns också flera specialmärken som det kan vara värt att känna till, bland annat TCO-märket, som omfattar kontorsutrustning, till exempel datorer, skärmar och andra kontorsapparater, kontorsmöbler och mobiltelefoner. Läs mer på <http://tcodevelopment.se/>

Rättvisemärkning/Fair trade

En märkning som inte enbart omfattar olika miljökrav är *Fair trade/Rättvisemärkt*. Rättvisemärkt är en oberoende produktmärkning som bidrar till förbättrade arbets- och levnadsvillkor för odlare och anställda i utvecklingsländer. Kriterierna främjar demokratin, organisationsrätten samt miljöhänsyn i produktionen. Barnarbete och diskriminering motverkas.

Hemsidor

Kunskapen om hur vi lever hållbart växer snabbt. Här kan endast ett litet, litet urval av hemsidor tas med.

www.snf.se

Svenska Naturskyddsföreningen har mycket matnyttig information på sin hemsida. Här kan du följa debatten, få tips för en mer miljövänlig livsstil och köpa böcker med mera.

www.earthday.net

Här kan du bland annat räkna ut storleken på ditt ekologiska fotavtryck, det vill säga vad du lämnar efter dig i form av förbrukade resurser och utsläpp.

[www.swc.se/klimathuset/
klimatskola.html](http://www.swc.se/klimathuset/klimatskola.html)

Kunskap går det inte att få
nog av. På nätet finns massor
av resurser för vetgiriga. Kli-
matskolan är en bra början.

[http://www.hallakonsument.
se/miljo-och-hallbarhet/
handla-hallbart/miljomark-
ningar2/](http://www.hallakonsument.se/miljo-och-hallbarhet/handla-hallbart/miljomarkningar2/)

På Konsumentverkets sida
hittar du även miljöinforma-
tion. Bland annat om den
miljömärkning som finns.
De olika miljömärkningarna
har också egna sidor, som du
hittar här:

- www.bramiljoval.se
- www.svanen.se
- www.krav.se
- www.rattvisemarkt.se

www.sj.se, www.sas.se

På SJ:s och SAS hemsidor kan du räkna ut vilka utsläpp din resa orsakar.
Liknade tjänster finns också på: www.atmosfair.de

Åker du tåg mel-
lan Stockholm och
Göteborg släpper
du ut ungefär ett
och ett halvt kilo
koldioxid. Tar du bussen ökar
dina utsläpp tio gånger. Flyger
du, ja, då är du uppe i hundra
gånger så mycket. Och det går
inte snabbare. (Källa: Klimatsmart)
Det finns flera hemsidor på nätet
där du kan räkna ut utsläppen av
din flygresa, exempelvis
www.atmosfair.de.

Du kan kompensera för de
utsläpp du trots allt gör genom
att köpa utsläppsrättigheter.

© Studieförbundet Bilda 2008, reviderad 2014, 2016

Redaktör: Magnus Nordqvist, Sara Persson

Grafisk form: Boel Algulin

Tryck: TMG Tabergs Tryckeri AB, Växjö 2016, Svanen-certifierade.

Studieförbundet Bilda för kyrka och samhälle

www.bilda.nu

www.bildamusik.nu

Svanen är det officiella nordiska miljömärket. Svanen tar fasta på produktionen av papperet och vilka utsläpp massatillverkningen har gett upphov till i form av svavel och kväveoxider till luften, syreförbrukande ämnen, klororganiska föreningar och fosfor till vattnet. Svanen ställer också krav på vilka kemikalier som används samt att produkterna också skall gå att återvinna. Dessutom ställs krav på avfallshantering på fabriksområdet

